

Звіт із впровадження Політики гендерної рівності та недискримінації УГСПЛ у 2019 році

Загальний опис, висновки та рекомендації

Починаючи з 2016 року, Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ) впроваджує організаційну Політику гендерної рівності та недискримінації з метою дотримання принципів гендерного мейнстримінгу¹ в організаційній роботі та на робочому місці (працевлаштування, робочі відносини, оплата праці, визначення складу керівних органів тощо), а також при реалізації окремих програм і проектів. Для цього гендерна експертка Спілки розробляє річний План дій на виконання Політики та здійснює моніторинг його виконання з подальшим звітуванням.

План дій на 2019 рік був спрямований на проведення інформаційно-просвітницьких заходів на гендерну і недискримінаційну тематики, налагодження співпраці із громадськими організаціями, недопущення дискримінації за ознаками статі, віку тощо. У 2019 році у співпраці із організацією «Жінки в медіа» започатковано Антипремію за сексистські висловлювання «Це Яйце!», у співпраці із БО «Легалайф-Україна» виконано дослідження «Вплив збройного конфлікту на Сході України на працівниць комерційного сексу», окрім того, як і у минулі роки, було проведено відповідні інформаційні та просвітницькі кампанії.

УГСПЛ надає інформаційну та організаційну підтримку адвокаційним діям з захисту прав людини секс-працівників в Україні в рамках проекту «Розвиток правової мережі для захисту прав людей, які живуть з ВІЛ/СНІД, представників ключових спільнот ЛЖВ та осіб, хворих на туберкульоз» за фінансової підтримки Благодійної організації «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД»².

Завдяки адвокаційній діяльності УГСПЛ у минулому та цьому році в Україні нарешті вирішено проблему реалізації права на материнство ВІЛ-інфікованих жінок: з дати набрання чинності наказу Міністерства охорони здоров'я № 933 від 22.04.2019 жінки, які живуть з ВІЛ, отримали можливість реалізувати своє право на лікування безплідності методами допоміжних репродуктивних технологій.

Гендерна експертка УГСПЛ Тамара Марценюк та координаторка моніторингу виконання Плану дій з реалізації Національної стратегії з прав людини від УГСПЛ Ксенія Семьоркіна надали коментарі Дзеркалу тижня для статті «Гендерна освіта в Україні: куди рухаємося?»³.

¹ Пріоритетизація гендеру на всіх рівнях чи комплексний підхід до проблеми рівності між жінками і чоловіками.

² В рамках реалізації проекту «Зменшення тягаря туберкульозу та ВІЛ-інфекції через створення загального доступу до своєчасної та якісної діагностики та лікування туберкульозу і його резистентних форм, розширення доказової профілактики, діагностики та лікування ВІЛ-інфекції, та створення стійких та життєздатних систем охорони здоров'я», що реалізується за фінансової підтримки Глобального фонду для боротьби з СНІДом, туберкульозом та малярією.

³ Лютий 2019 року, https://dt.ua/SOCIUM/genderna-osvita-v-ukrayini-kudi-ruhayemosya-302166_.html?fbclid=IwAR1GM1zxPibzj_pLY9c5Nj-Veyqy44FnP3wMBAn7AOIBrr2TUfiTjQUm6DE

Громадськими приймальнями УГСПЛ, що діють у різних регіонах України, за рік надано 12 321 консультацію, при цьому 50% клієнтів складають особи чоловічої статі, 49% – жіночої (серед тих, хто зазначив стать). Зокрема, зафіксовано 106 звернень від осіб, які постраждали від домашнього насильства (у минулому році було 81). Всім постраждалим надано кваліфіковану правову допомогу.

Організація-член УГСПЛ ГО «Правозахисна Група «СІЧ» (м. Дніпро) створила документальний фільм про жінок у полоні на Донбасі «Незламні», який було успішно показано в Україні та за кордоном⁴.

Продовжується робота над спеціальним проектом УГСПЛ «Правозахисниці, які змінюють Україну»⁵ – серією інтерв'ю з активістками зі всієї України, які працюють у різноманітних сферах правозахисту та представляють різноманітні правозахисні організації (у тому числі, й УГСПЛ). Станом на кінець року розміщено уже 70 інтерв'ю з правозахисницями. У 2019 році було взято близько 20 нових інтерв'ю, серед яких з'явилася така нова категорія героїнь, як судді, які ідентифікують себе також як правозахисниці. Зокрема, це суддя Вищого антикорупційного суду України Віра Михайленко⁶ і суддя Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області Олена Бальжик⁷. З однією героїнею – журналісткою і правозахисницею Лізою Кузьменко⁸ – вдалося налагодити співпрацю.

Отже, в 2019 році УГСПЛ продовжила налагоджувати співпрацю із організаціями, які працюють у сфері захисту прав жінок і протидії сексизму. Варто й надалі підтримувати подібні ініціативи, адже спільні дослідницькі та медійні проекти є чудовою можливістю втілювати не тільки державну, а й власну гендерну політику.

Натомість слід зауважити, що як і в минулих роках, так і станом на кінець 2019 року в Україні актуальним залишається питання ратифікації Стамбульської Конвенції⁹ та посилення видимості антигендерних ініціатив. Тому ці питання варто взяти до уваги у правозахисній діяльності на 2020 рік.

⁴ <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nezlamni-vilnyus-anshlag/30172985.html>

⁵ <https://helsinki.org.ua/activities/spetsproekty/pravozahysnytsi-yaki-zminyuyut-ukrajinu/>

⁶ <https://helsinki.org.ua/articles/suddia-vira-mykhaylenko-hovoriachy-pro-prava-liudyny-ne-slid-zabuvaty-pro-interesy-suspil-stva/>

⁷ <https://helsinki.org.ua/articles/suddia-olena-bal-zhyk-pytannia-hromads-koho-kontroliu-sudovoi-vlady-ie-problemnym/>

⁸ <https://helsinki.org.ua/articles/zhurnalistka-ta-pravozakhysnytsia-liza-kuz-menko-media-maie-pratsiuvaty-za-etychnymy-i-profesiynymy-zhurnalisty-kymy-standartamy/>

⁹ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (2011), <https://rm.coe.int/1680093d9e>

**Кількісні та якісні індикатори
дотримання Політики гендерної рівності та недискримінації**

I. На рівні Секретаріату УГСПЛ (м. Київ)

1. Працівники та працівниці УГСПЛ

Таблиця 1.1. Кількісні показники за статтю

Загалом	Чоловіки		Жінки	
	Кількість	%	Кількість	%
47 осіб на кінець 2019	20	43	27	57

Таблиця 1.2. Кількісні показники за віком

Загалом	До 25 років		26-35 років		36-50 років		Від 51 року	
	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
47 осіб на кінець 2019	5	11	15	32	18	38	9	19

2. Заходи УГСПЛ щодо інформування про питання гендерної рівності та недискримінації

Таблиця 2.1. Інформація про внутрішньоорганізаційні заходи щодо питань гендерної рівності та недискримінації

<i>Назва заходу, час і місце проведення</i>	<i>Мета / завдання</i>	<i>Аудиторія: скільки людей відвідали (чоловіки / жінки)</i>
Сесія зі стратегічного планування діяльності УГСПЛ за Програмою USAID «Права людини в дії» 21 лютого 2019 р., м. Київ	Гендерна експертка Тамара Марценюк виступила із пропозиціями стосовно гендерної тематики у рамках програми (зокрема, уваги до гендерно-обумовленого насильства)	Загальна кількість учасників – 20 осіб, з них: 19 працівників та консультантів УГСПЛ/Програми USAID (10 жінок, 9 чоловіків); 1 фасилітатор

Таблиця 2.2. Інформація про публічні заходи, які стосуються питань гендерної рівності та недискримінації

<i>Назва заходу, час і місце проведення</i>	<i>Мета / завдання</i>	<i>Аудиторія: скільки людей відвідали (чоловіки / жінки)</i>
Прес-конференція з нагоди вручення Антипремії за сексистські висловлювання «Це Яйце!» 9 грудня 2019 року, м. Київ	Привернути уваги до проблематики сексизму у ЗМІ загалом і з боку публічних осіб зокрема. Відзначення переможців антипремії за сексизм “Це яйце”	Приблизно 15 (10 жінок і 5 чоловіків)

	https://helsinki.org.ua/articles/vidznachennia-peremozhstv-antypremii-za-seksyzm-tse-iytse/ Активісти назвали лауреатів антипремії за сексизм “Це яйце” https://helsinki.org.ua/articles/aktyvisty-nazvaly-laureativ-antypremii-za-seksyzm-tse-iytse/	
Участь у роботі 5-го Національного жіночого форуму з ВІЛ та СНІД 15-17 жовтня 2019 р., м. Київ.	Участь екпертки УГСПЛ Олени Семьоркіної на запрошення БО "Позитивні жінки". Відбувся виступ на панельній дискусії «Права жінок, які живуть з ВІЛ, криміналізація, множинна дискримінація». Серед інших тем надано огляд звернень ВІЛ+ жінок до УГСПЛ; висвітлена співпраця зі спільнотою ВІЛ+ жінок та ВРУ щодо просування репродуктивних прав, зокрема ЕКЗ; надано коментарі щодо нового законодавства з протидії насильству та практичні поради щодо застосування. Метою Форуму є активізація ролі жінок у формуванні національної політики і стратегій у відповідних заходах щодо протидії розповсюдженню ВІЛ, гендерної рівності та протидії насильству.	Щороку форум збирає близько 70 осіб – це активістки та активісти, які працюють у сфері ВІЛ та гендерної рівності, міжнародні фахівці, правозахисниці та правозахисники. Цього року приєднались активістки з Грузії, Таджикистану, РФ.
Прес-конференція УГСПЛ «Дії правоохоронних органів у випадках атак на ЛГБТКІ-активістів під час публічних заходів та у ситуаціях злочинів на ґрунті ненависті за ознакою СОГІ» 31 липня 2019 р., м. Київ	Під час заходу координатор проектів УГСПЛ щодо захисту прав ЛГБТКІ-спільноти та активістів Максим Петров презентував результати дослідження української практики забезпечення поліцією прав і свобод людини для представників ЛГБТКІ-спільноти. https://helsinki.org.ua/articles/pravozahysnyky-uhspl-predstavlyly-metodolohiyu-monitorynhu-dotrymannya-politsijeyu-prav-lhbtki/	
Восени 2019 р. УГСПЛ проводила «Правозахисний практикум» для студентства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т. Шевченка.	Курс, тривалість якого складає 120 годин (в які входять лекції від правозахисників, практичні заняття та інноваційні завдання для самостійної роботи), спрямований, у першу чергу, на студентство, але відкритий також для інших бажуючих.	Правозахисний практикум (курс за вибором) магістрів (13), з них: жінок (10), чоловіків (3).

3. Забезпечення гендерного паритету у керівних органах

Таблиця 3.1. Кількісні показники за статтю у керівних органах УГСПЛ

Загалом (кількість, %)	Правління		Ревізійна комісія		Спостережна рада	
	Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки
станом на кінець 2019	3	6	3	0	0	3
	33%	67%	100%	0%	0%	100%
Дотримання позитивних дій	Ні (як мінімум 40% представників однієї статі)		Ні (як мінімум 30% представників однієї статі)		Ні (як мінімум 30% представників однієї статі)	

4. Аналітична продукція УГСПЛ на гендерну тематику

Таблиця 4.1. Перелік аналітичної продукції УГСПЛ на гендерну та недискримінаційну тематики

Рік	Кількість	Перелік
2019	Інформаційний спецпроект «Правозахисниці, які змінюють Україну», який має за мету підсилення видимості жінок в українському правозахисті, а також популяризацію правозахисту як професії та покликання <i>Доступний за посиланням:</i> http://helsinki.org.ua/activities/spetsproekty/pravozahysnytsi-yaki-zminuyut-ukrajinu/ .	Серія інтерв'ю із експертками, котрі працюють в/співпрацюють з УГСПЛ, які також включають і запитання про ситуацію з гендерним насильством та гендерну тематику у правозахисному русі. Героїні – представниці різних сфер правозахисту: юристки, журналістки, освітянки, дослідниці, працівниці міжнародних організацій і проектів, активістки громадянського суспільства, судді, адвокати. Проект розпочався восени 2016 року; інтерв'ю розміщуються раз або двічі на місяць на веб-сайті організації. Протягом 2016 року було опубліковано 4 інтерв'ю, 2017 року – 23 інтерв'ю; 2018 року – 22 інтерв'ю, 2019 року – 21 інтерв'ю. Загальна кількість станом на кінець 2019 р. – 70 інтерв'ю.
2019	Дослідження «Вплив збройного конфлікту на Сході України на працівниць комерційного сексу»	Презентація дослідження відбулася 23 січня 2020 р. https://helsinki.org.ua/articles/uhspl-razom-z-bo-lehalayf-ukraina-prezentuvaly-doslidzhennia-vplyv-zbroynoho-konfliktu-na-skhodi-ukrainy-na-pratsivnyts-komertsynoho-seksu-foto/ <i>Текст дослідження</i> https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/SR_Web.pdf

2019	Дії правоохоронних органів у випадках атак на ЛГБТКІ-активістів під час публічних заходів та у ситуаціях злочинів на ґрунті ненависті за ознакою СОГІ (Рекомендації)	Автори: Андрій Галай, координатор Місцевого індексу прав людини УГСПЛ; Євген Крапивін, керівник експертно-аналітичного напрямку Асоціації УМДПЛ. Максим Петров, упорядник видання https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2019/08/preview_Dii_Police_LGBT_A4.pdf
------	--	---

5. Скарги стосовно порушення Принципів гендерної рівності та недискримінації

Таблиця 5.1. Огляд скарг стосовно порушення Принципів гендерної рівності та недискримінації

Рік	Кількість скарг подано	Коротка тематика скарги	Прийняті рішення по скаргі
2019	Не надходили		

II. На рівні організацій-членів та громадських приймалень УГСПЛ

1. Надання інформаційної та консультаційної підтримки

Загальна кількість консультацій за 2019 рік – 12321. Серед тих, хто зазначили стать, чоловіки – 6183 (50,2 %), жінки – 6004 (48,8 %). Звернення від постраждалих від насильства у сім'ї – 106.

2. Проведення інформаційно-просвітницьких заходів на гендерну тематику

ГО «Правозахисна Група «СІЧ»

25 листопада в усьому світі стартує акція «16 днів проти насильства». Дата початку не випадкова, адже саме на неї припадає Міжнародний день проти насильства щодо жінок. Говорити про насилля завжди складно, але необхідно, саме тому експерти Правозахисної групи "СІЧ" запросили Регіонального представника Уповноваженого ВРУ в Дніпропетровській області та представницю обласного Управління забезпечення прав людини Національної поліції України на зустріч зі студентами юридичного факультету університету митної справи та фінансів в м. Дніпро. Гості говорили про нововведення в законодавство, успішні приклади складання заборонних приписів та діючу практику порятунку жертв від агресора, був задіяний дещо незвичний, але дуже ефективний формат "живої книги"¹⁰. Найбільше зацікавлення викликало питання доказової бази, адже економічне, психологічне та сексуальне насилля більш складне у фіксації, ніж фізичне.

¹⁰ Жива книга – це носій унікального досвіду та інформації, яку студенти можуть отримати безпосередньо з першоджерела. Жива книга відповідає на запитання, розповідає про речі, які травмували чи рятували – надає повну інформацію для розуміння того, як в подальшому працювати з подібною категорією людей ефективно і не завдаючи болю. Співпереживання та емоційне занурення, отримане під час спілкування з живою книгою, не дозволить більше залишати без уваги озвучені проблеми, деякі студенти зізнавались, що спостерігали ситуації насилля і дуже стидуються, що не знайшли сил втрутитись.

«Незламні» – це три коротких документальних фільми жінок, які потрапили у полон до незаконних збройних формувань за активну проукраїнську позицію та допомогу українським військовим. Це – Ірина Довгань, відома в Україні волонтерка, Анна Гуцулка, художниця та громадська активістка та Анна Ільющенкова, колишня медсестра добровольчого батальйону «Донбас». У фільмі не просто зображені три непересічні жіночі долі; за ними – понад 3 300 колишніх полонених, які потребують захисту держави, зокрема, офіційного статусу та соціально-правової підтримки. Героїні фільму мають сильний внутрішній стержень та демонструють велику силу духу. У полоні вони пережили приниження, знущання, тортури і навіть показові розстріли, але не зламались і сьогодні продовжують допомагати ветеранам, переселенцям, полоненим та цивільним заручникам, свідчать у міжнародних судах та намагаються змінити життя країни на краще.

Мета проекту – надати полоненим можливість бути почутими максимально широкою аудиторією та нагадати про тих, хто досі лишається у полоні на окупованих територіях Донецької та Луганської областей, в окупованому Криму та Росії¹¹. Фільм був з успіхом представлений в Україні, Литві, Великобританії, Ірландії, Грузії та США.

Громадська приймальня у м. Суми

28.11.2019 відбувся захід «Жива бібліотека» в рамках акції «16 днів проти насильства» на базі Клініки Дружньої до молоді в м. Суми. Серед учасників – студенти та представники соціальних служб міста. На заході обговорювалася справа потерпілої від домашнього насильства, яка є керівницею однієї з профільних за проектом організацій. Відповідно, на заході обговорювалася правова підтримка в рамках проектної діяльності ГП. За підсумками заходу підготовлено публікацію¹².

Також у рамках цієї акції 29.11.2019 громадська приймальня *взяла участь в проведенні круглого столу*. Було презентовано діяльність приймальні та особливості реагування на звернення про домашнє насильство від осіб відповідних категорій. Партнерам була передана тематична література. За підсумками підготовлено публікацію¹³.

Юристи громадської приймальні УГСПЛ у місті Суми допомогли жінці захиститися від домашнього насильства

Пані П. була направлена до приймальні БО «Позитивні жінки» у м. Полтава. Їй була потрібна юридична допомога у вирішенні конфліктної ситуації, яка відбувалась в її сім'ї. Відносини з рідним братом склалися таким чином, що вирішити їх самотужки не вдавалось. Чоловік постійно вчиняв скандали, допускав по відношенню до П. та її матері нецензурну лайку, фізичне насильство, образи і навіть погрози вбивством. З урахуванням обставин, що склалися, допомога юристів УГСПЛ полягала у підготовці для клієнтки заяви до відділення поліції про скоєне у відношенні неї правопорушення, а також супровід в ході майбутнього досудового розслідування. Увагу правоохоронців треба було зацентувати на небезпечній ситуації, яка набувала розвитку, адже в ній не тільки відбувалось психологічне та фізичне насильство над пані П. та її матір'ю, вочевидь, їх життя було під загрозою.

¹¹ Автор – ГО «Правозахисна Група «СІЧ», яка створила фільм за грантової підтримки документалістів з New media advocacy project (Нью-Йорк) та Інституту з висвітлення війни та миру (IWPR Georgia).

¹² https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=967604340278552&id=184659441906383&_tn=-R

¹³ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=968664723505847&id=184659441906383